

GIUSEPPE PARINI'NİN *IL GIORNO* ADLI YAPITINDA YER ALAN TOPLUMSAL VE AHLAKİ ÖGELER

SOCIAL AND MORAL ELEMENTS IN THE POEM "IL GIORNO"
BY GIUSEPPE PARINI

Bariş YÜCESAN

Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi,
Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
byucesan@ankara.edu.tr

Öz

Giuseppe Parini XVIII. yüzyılı İtalyan Aydınlanma döneminin önde gelen ozanlarından biridir. Yaşamı boyunca pek çok yapıt kaleme alan ozanın en tanınmış yapıtı *Il Giorno*'dur. Yapıt dört ana bölümden oluşmaktadır ve tüm bir günün farklı zaman dilimlerini esas alarak dönemin soylu bir gencinin gün içerisinde yaptıklarını konu alır. Yapıt, aynı zamanda, bir hiciv şiiridir ve ozanın sanatında vardığı ustalığın göstergesidir. Ozan dönem itibari ile egemen olan Aydınlanma akımının etkisiyle eşitlik ilkesini örneklemeler yaparak savunur. Soylu sınıfın yaşam ve düşünce biçimi ile yaşadığı dönemin yaşam biçimini eleştirir. Eşitsizliğin toplumda yaygın hale getirdiği sorunların çözümünün eğitim yoluyla olabileceğini savunur. Parini'nin yaşamı süresince yapmış olduğu öğretmenlik mesleğinin, din adamlığının ve toplum düzeniyle ilgili üstlendiği görevlerinin etkileri *Il Giorno* adlı yapıtında yer bulan fikirlerinin dayanağını oluşturmaktadır. Eşitlik temelinde savunulan fikirler, bireylerin eğitimi ile birlikte değer kazanır ve toplumsal dönüşümün gelişmesine olanak tanır. Bu makalede Giuseppe Parini'nin yaşamının farklı dönemlerinde edebi kişiliği ve düşünsel yapısı ortaya konulacaktır. Bunun yanında, XVIII. yüzyılın diğer düşünürleriyle etkileşimine değinilecek ve soylu sınıfa karşı tutunduğu eleştirel tavırlar belirtilecektir. İtalyan Aydınlanma döneminin önde gelen isimleriyle eğitimi sırasında birebir beraber olan Parini, kendisine özgü üslubunu korumayı başarmıştır. Almış olduğu klâsik eğitim-öğretimin etkileri yapıtlarında fazlasıyla ortaya çıkmaktadır.

Abstract

Giuseppe Parini is considered one of the pioneers of the 18th century Italian Enlightenment period. Among many of his works which he wrote during his entire life, the most known is his work entitled *Il Giorno* which is composed of four main parts where different periods of a young aristocrat's daily life flow are described. This work is also a kind of ironic poem where the mastership of the poet can be seen. With the effects of the Enlightenment period in which he lived, Parini defends the values of equality by providing examples. He criticizes the way of thinking and living of the aristocratic society of the period. According to him, the problems of inequality in society can be resolved only by way of education. The reflections of his life experiences, such as teaching, being a clergyman and administrator in the public area form the basis of his thoughts in his main work *Il Giorno*. The ideals defended by him in the framework of equality become valuable with the education of the members of society, and furthermore, contribute to the evolution of society. The aim of this article is to highlight the literary character and the structure of the ideals of Giuseppe Parini in relation to the different phases of his life. In addition, his interaction with different philosophers of the 18th century and his critical stance towards the nobility are examined. Parini who was in close contact with different important names of the Italian Enlightenment period succeeded in preserving his distinct style. The outcome of his classical education-formation can be seen widely in his works.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 28 Şubat 2018
Kabul edildiği tarih: 14 Mart 2018
Yayınlanma tarihi: 27 Haziran 2018

Article Info

Date submitted: 28 February 2018
Date accepted: 14 March 2018
Date published: 27 June 2018

Anahtar sözcükler

Giuseppe Parini; İtalyan Edebiyatı;
18. yüzyıl; Aydınlanma Dönemi

Keywords

Giuseppe Parini; Italian Literature;
18th century; Enlightenment Period

DOI: 10.33171/dtcjournal.2018.58.1.9

1. İtalyan Aydınlanması ve Giuseppe Parini

İtalyan Aydınlanma döneminin en önemli ozanlarından biri olan Giuseppe Parini'nin yapıtları farklı akımların etkisinde şekillenen yapıtlar olmakla birlikte, nicel olarak da çoktur. Ozanın XVIII. yüzyılda yaşadığı düşünüldüğünde, söz konusu yüzyılda, Fransız Devrimi'ne bir hazırlık süreci yaşandığına, Aydınlanma düşüncesinin toplumda, özellikle de aydın kesimlerde yarattığı etkiye ve tüm bu sürecin sonucu olarak ortaya çıkan Fransız Devrimi'ne değinmek kaçınılmazdır. Kuşkusuz yaşanan tarihi süreçler ozanın yapıtlarını oluşturma aşamasında önemli bir paya sahiptir. Zira Avrupa'da XVIII. yüzyılın sonunda

yaşanan Fransız Devrimi yalnızca Avrupa ile kalmayıp farklı coğrafyalarda da siyasal ve sosyal olmak üzere kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı etkilerde bulunmuştur. O döneme tanıklık eden Parini, eşitlik ilkesinin giderek önem kazanması ve akla verilen değer artması sayesinde insanlığın geçirdiği sosyal alandaki köklü değişimlere ve gelişmelere kayıtsız kalmaz. Buna istinaden, eserlerinde XVIII. yüzyıl Avrupa ve İtalya'sında hâkim olan düşüncelerin yer bulması bunun doğal bir sonucudur.

Giuseppe Parini, 1729 yılında Lombardia bölgesinde küçük bir kasaba olan Bosisio'da doğar. O dönemde birliğini henüz sağlayamamış İtalyan yarımadasında diğer bölgelere göre sosyal ve ekonomik açıdan daha gelişmiş bir bölgede doğmuş olması, ozanın sanatının gelişiminde önemli bir rol oynar. Entelektüel hayatın canlı olduğu bölgelerden biri de Parini'nin doğduğu Lombardia'dır. Buna karşın ekonomik durumu pek de parlak olmayan bir ailenin çocuğudur. Şair dokuz yaşındayken ailesi Milano'ya göç eder. Parini Sant'Alessandro okuluna kayıt olur. Okulda, Parini aydın kişiliğinin gelişiminde de önemli bir katkısı olacak olan Pietro Verri ve Cesare Beccaria gibi aristokratik ailelerden gelen İtalyan Aydınlanmacı kültürün önemli temsilcileriyle aynı ortamda bulunma fırsatını yakalar. Ancak başarılı bir öğrenci olmayı başaramaz. Ailesinin yaşadığı ekonomik sorunlardan dolayı yaşamını devam ettirebilmesi için çalışmak zorunda kalır. Bu nedenle henüz öğrenciyken özel ders vermeye başlar. Belki de bu durum, onun öğrenim hayatı boyunca çok parlak bir öğrenci olamamasının temel nedenidir.

1750'li yıllarda Parini okulundaki derslere pek zaman ayıramasa da edebiyatla ilgilenmekten ve Yunan ile Latin klâsiklerini okumaktan geri durmaz. Parini'nin okuduğu önemli ozan ve yazarlara örnek olarak şunlar verilebilir: Latin ve İtalyan klâsiklerinden Vergilius, Orazio, Dante ve Petrarca'yı okur. "*Klâsik dünyayı tanımasına olanak sağlayan Orazio, Vergilius gibi yazarlar ve İtalyan klâsikleri onun Klâsisizmi benimsemesinde önemli bir paya sahiptir*" (Caretto 5). *È visto di buon occhio da qualcuno* (Birisinden İyi Gözle Görülme), ilk yapıtı, gelecekteki yapıtlarına yönelik ipuçlarını vermez, ancak çıraklık diye adlandırabileceğimiz dönemde eskilere öykünerek, yazar, Yunan ve Latin klâsikleri üzerine bir araştırma temeli oluşturur.

1752-1754 yılları, şairin o dönem Avrupa ve İtalya'yı etkisi altına alan Aydınlanmacı düşünceleri benimseyen Milanolu aydın çevrelerle yakın ilişki içine girdiği yıllar olur. 1752 yılında şiir üzerine yaptığı çalışmalarını bitirdikten sonra gençlik yıllarına ait şiirlerini yayımlar: *Alcune poesie di Ripano Eupilino* (Ripano

soyadının anagramı, Eupili ise Bosisio'daki Posiano gölünün Yunanca adıdır). Bu şiir 94 bölümden oluşur. İçinde Petrarca, din, aşka ilişkin soneler ve didaktik bölümler barındırır. Yapıtı bir anlamda Arcadia¹ akımı çerçevesinde değerlendirilmesine rağmen, ozan dönemin önde gelen akımlarının hiç birine tam olarak bağlı kalmaz, aksine daha özgün bir üslup oluşturmayı hedefler. Yapıt, eleştirmenlerin dikkatini çeker ve ozanın yapıtındaki hicivler onun Reggio Emilia'da bulunan Accademia degli Ipocondriaci'ye kabul edilmesine olanak sağlar. Bu durum Milano'da ve yarımadada kültürel olarak önemli bir yere sahip olan Accademia dei Trasformati üyelerinin de dikkatini çeker ve 1753 yılında Lombardia bölgesinde faaliyet gösteren ve ünü Kuzey İtalya'ya yayılan Accademia dei Trasformati'ye katılır. Bu hareket, bünyesinde Beccaria, Boretti, Paseroni ve Verri gibi aydın edebiyatçıları barındırır. Parini'nin sözü geçen akademiyle yakın ilişki içinde olması, onun aydınlanmacı düşüncelerinin gelişmesine ve İtalyan Aydınlanma hareketinin önde gelen isimlerden biri olmasına olanak tanımıştır. Beccaria *Suçlar ve Cezalar* (Dei Delitti ve Delle Pene) adlı kitabı, Verri ise *Il Caffè* adlı on günde bir yayınlanan dergi ile Aydınlanma döneminin İtalya'daki en önemli temsilcileri ve Parini'nin fikirlerinin olgunlaşmasında önemli etki sahibi aydınlardır. Bununla birlikte, Da Bos'tan etkilenir ki, o da Aydınlanmacılığın teorisyenlerindedir.

Akademiye de katılarak ününü pekiştiren ve Aydınlanma ile ilgili düşüncelerini daha sağlam bir zemine oturtan Parini, 1754 yılında Serbelloni Dükü'nün çocuğuna özel öğretmenlik yapması için teklif alır. Ekonomik anlamda durumu iyi olmayan ozan için bu göreve başlamak yaşamını daha rahat şartlarda devam ettirebilmesi için önemli bir olanak sağlar. Bu görevine yaklaşık sekiz yıl devam eder. Şair, öğretmenlik yaptığı ve entelektüel gelişimi için önemli olan bu yıllar içerisinde aristokrasi sınıfındaki insanların günlerini nasıl geçirdiğini, dönemin siyasi ve ekonomik gelişmeleri karşısında ne tür tavır takındıklarını yakından gözlemleme olanağı bulur. Bu duruma istinaden, denebilir ki, aristokratlarla aynı evde yaşaması sadece onları daha iyi tanımasına olanak sağlamaz, aynı zamanda politik ve ekonomik gücü elinde bulunduran bu sınıfa ait insanların düşüncelerini de yakından tanıma imkânına erişir. Nitekim Parini zengin ve soylu sınıfa ilişkin deneyimlerini aktaracağı *Il Giorno* adlı yapıtını yakından gözlemleme olanağı bulduğu aristokratik yaşamın boşluğunu ve adaletsizliğini

¹ Şiirlerinde Klâsik dönemin sadeliğine, doğallığına geri dönmeyi ilke edinen ve aralarında edebiyatçı, sanatçı, soyluların da bulunduğu on dört kişinin 1690 yılında Roma'da kurduğu bir edebiyat ve sanat akımıdır.

eleştirmek için yazar. Yalnızca bununla kalmaz, aristokrasinin Aydınlanmacı harekete karşı tutumunu izleme ve bu hareketin özelliklerini, savunduğu değerleri daha iyi tanıma fırsatını da bulur.

İtalyan ozan, dönemin kültürel gelişmelerini de yakından izler. Örneğin; Parini'nin Serbelloni Dükü'nün eşi ile kurduğu ilişkiye bakıldığında, onun kültürel gelişmelere dolaylı veya doğrudan duyarlı olduğu düşesin oğlu Gian Galeazzo'ya yazdığı şu mektuptan anlaşılmaktadır: “*J.J. Rousseau'dan haberin var mı bilmek isterim, olağandışı bir yazar, ama hiç kuşkusuz bir dahi, bu dönemin en alaycı filozofudur*” (Mezzanzanica 34).

1754-1762 yılları arasında Parini'nin yazdığı eserlerde soylu çevrelerin hayatını ironik ve alaycı bir üslupla ele alırken, bir yandan da Aydınlanmacı düşüncelerin savunuculuğunu yapar. Bu üslubunu yansıttığı yapıtlar 1757 yılında yayımlanan *Dialogo sopra la nobiltà* (Soyluluk Üzerine Konuşma) ve 1759 yılında yayımlanan *Discorso sopra le caricature* (Karikatürler Üzerine Konuşma)'dir. 1757 yılında yazmış olduğu *Dialogo sopra la nobiltà* bir soylu ile bir şair arasında mezarda geçen bir konuşmayı işlemektedir. Söz konusu yapıtta soyluların ön yargılarını sert bir biçimde eleştirir, insanların eşit olması gerektiğini savunur. Nitekim eşitlik teması ve insanoğlunun onuru, öne çıkan ünlü yapıtı *Il Giorno*'nun temel fikrini oluşturur.

XVIII. yüzyılda yaşanan politik ve sosyolojik gelişmeler, Parini'nin de içinde yaşadığı aristokrasi sınıfının yaşam biçiminde bazı köklü değişikliklerin yaşanmasına neden olur. Yazdığı eserlerden de anlaşılacağı üzere iyi bir gözlemci olan Parini sosyal yaşamı detaylı bir biçimde yapıtlarına yansıtılabilmeyi başarır. İtalyan aydınlar İngiltere ve Fransa'da yaşayan Aydınlanmacıların fikirlerini hayatın gerçeklerine dokundukları ve onları sorunlara yönelik bir çözüm üretme aracı olarak gördüğü için benimser. Aydınlanmacı fikirlerin yer bulduğu bir dergi olan *Il Caffè* 1764-1766 yılları arasında yayımlanır ve dönemin İtalyan kültürüne sıra dışı fikirleri barındırması sebebiyle büyük katkıda bulunur.

İtalyan ozanın Aydınlanma felsefesine ilişkin düşünceleri gelişmekteyken aklın ve mantığın insan hayatındaki önemine de vurgu yapmak gerekir: “*Dönemin önemli Aydınlanmacı yazarlarından biri olan Giambattista Vico da insan aklına ve yapabileceklerine inanır. Ona göre, insan akli doğruyu yanlıştan ayırabilme yeteneğine sahiptir*” (Ayyıldız 44). Aydınlanmacıların savunduğu değerler, bir önceki yüzyılda olduğu gibi yalnızca kuramsal alan ile sınırlı kalmaz, uygulamaya da geçer. Üstelik deneyim ve gözlem aydınlanmacı dönemde tekniğin ve bilimin olağandışı

gelişmesinde büyük etki sağlar ve önem taşır. Dönemin en önemli aydınlanmacı düşünürlerinden Pietro Verri bu durumu şu sözlerle açıklar:

Günümüzde gereksiz tüm kıyafetlerden, gereksiz şeylerin üzerimizde kurduğu baskıdan kurtulmayı, doğruyu bulmak için sorgulamayı ve araştırmayı öğrendik. Deneyimlerimizden hareket ederek insan doğasını inceleyebilmeyi ve farklı sistemlerin olabileceğini gereksiz korkuların beyhudeliğini öğrendik (Fubini 592).

Ozan, yaşadığı dönemin farklı düşüncelerini benimsemesi nedeniyle yalnızca Aydınlanmacılığın aklı ön plana alan ve eşitliği savunan ilkelerine bağlı kalmaz, aynı zamanda klâsik bir eğitim alması nedeniyle yapıttaki üslubuyla Klâsik dönemin ozanlarına benzer. Buna ek olarak, düşünce bağlamında fikirlerini ılımlı bir dil kullanarak ifade ettiği söylenebilir.

1758 yılında *Kasideler* (Odi) yapıtını yayınlayan Parini, 1759 yılında *Havanın Esenliği* (La salubrità dell'aria) ile 1761 yılında *Sahtekarlık* (L'impostura) adlı şiirlerini yayınlar. Aydınlanmanın en belirgin izlerinin görüldüğü yapıtı olan *Il Giorno*'nun ilk iki bölümü *Il Mattino* ve *Il Mezzogiorno* ise 1763 ve 1765 yıllarında yayımlanmıştır. Yapıt, şaire olağanüstü bir ün sağlar ve Avusturya İmparatorluğu'nun Milano'yu işgalinden sonra kentin yönetimini devralan İmparatorluk hükümeti Parini'yi himâyesi altına alır. 1768 yılında İmparatorluk Bakanı olan Kont Carlo Giuseppe Firmian, ozana *La Gazzetta di Milano*'nun redaktörlük görevini verir, ozan, bir sonraki yıl ise Palatine okullarında belagat kürsüsünün başına getirilir. Bu sayede ekonomik sorunları geride bırakarak daha küçük yaşlarda ilgi duyduğu ve bizzat tecrübe edindiği öğretmenliğe ve pedagoji çalışmalarına kendisini adar.

Ozanın *Il Mattino*'yu yayımlamadan önceki amacı, üç bölümden oluşan ve konu olarak birbirinin devamı özelliğini taşıyan bir yapıt ortaya çıkarmaktır. Yapıtta başkahraman olarak aristokrasi sınıfından bir genci seçer. Seçtiği genç aracılığıyla XVIII. yüzyılın aristokrasi sınıfının yaşamını okuyucuya alaycı bir üslupla aktarmaya çalışır: Gencin bir günlük yaşamı sabah kalktığı andan akşam uyuduğu ana kadar detaylı bir şekilde anlatılır. İlk iki bölümü yazdıktan sonra 1766 yılında kitabın üçüncü bölümünün adı olacak olan *Sera*'yı yazmaya başladığı Venedikli yayıncı Colombani'ye 10 Eylül 1766 tarihli yazdığı mektuptan anlaşılır:

Sözün geçen *Sera*'yı yazmaya başladım: yazabilmek için ilham bulamıyorum, belki de onu sonlandıramayacağım. Size danışmak isterim, amacım yapıtı bitirdikten sonra öncekilere kıyasla en iyi

baskı olabilmesi. Eğer siz bunu yapmayı kabul ederseniz ben de *Sera* adını vereceğim yapıtımı bitirmek için çabalayacağım ve gelecek ilkbaharda onu sonlandırma hedefindeyim (Fubini 859).

Bu girişimlere karşın, *Sera* adlı yapıtı basılamamıştır. İlk iki bölümü yayınlamasına rağmen son bölüm için yaptığı çalışmaları yayınlama fırsatını bulamaz. Çünkü ozanın uzun çalışmaları, yapıtın planladığından farklı olarak gelişmesine sebep olur. Başta tek parça olarak düşündüğü yapıtı, son bölümünü oluşturmak üzere sürdürdüğü çalışmalar sonucunda ikiye bölmeye karar verir. Bu nedenle de, ortaya çıkan yeni durum yapıtın yapısının değişmesine neden olur.

Diğer taraftan yaşamının bu verimli evresinde ozan çeşitli yapıtlar ortaya koymaya devam eder. Örneğin; *Güzel Sanatlara Uygulanmış Güzel Mektup Yazma Prensipleri* (I principi delle belle lettere applicati alle belle arti) öğretmenlik mesleğini icra ettiği 1773-1775 yılları arasında yazdığı yapıttır. Ayrıca, *Il Brindisi*, *La Laurea* ve *Le Nozze* adlı kasideleri ozanın ünlü yapıtlarından bazılarıdır. Adı geçen yapıtlarında Gaspare Angiolini, Teresa Mussi, Francesca Castelbarco Simonetta gibi dönemin pek çok tanınır isminden ilham almıştır.

Yazdığı eserlerle Parini, 1770'li yıllarda artık çok ünlü bir ozan olarak adını tüm Avrupa'da duyurur ve Papa VI. Pio tarafından şiir yazmak için görevlendirilir. Maria Teresa'nın ölümü üzerine bir şiir yazması için teklif olsa da sağlık sorunlarının baş göstermesi nedeniyle verilen işleri sonlandıramayacak duruma gelir.

Fransız Devrimi'nin yaşanacağı yıla yaklaştıkça, Fransa'da aristokrasi sınıfına karşı yürütülen mücadele kapsamında Habsburg Hanedanlığı ve Kilise Devleti başta olmak üzere, Avrupa devletlerinde sistem sorunları ortaya çıkmaya başlar. Parini de yaşamakta olan siyasi ve sosyal iç çalkalanmaları gözlemler ve eski rejimin tarafını tutar. Bu tercih onun ileride daha iyi görevlere getirilmesine ve daha iyi bir ekonomik kazanç elde etmesine olanak tanıyacaktır. Devrim öncesi toplumsal hareketlerin hız kazanmasıyla birlikte, Parini bu duruma kayıtsız kalmaz ve ılımlı bir tutum takınır.

1789 yılına gelindiğinde Fransız Devrimi gerçekleşmiştir. Parini'nin Fransız Devrimi sırasında yaşanan şiddet olayları hakkındaki tutumu şudur: Bilimi ön plana alan aydınlanmacı bir yazar olarak aşırılığın ve şiddetin her türüne karşıdır. 1796'da Fransızlar Milano'ya girdiğinde yeni Belediye tarafından ona görev teklif edilir. Görevini dürüstlük ve kararlılıkla yerine getirir. Aydınlanmacı düşüncelerin harekete geçirdiği Devrim hareketine olan tutumundan dolayı

Fransızlar 1796 yılında Milano'yu işgal edince şehrin yönetiminde değişikliğe gider ve Parini'ye de devrim hakkında olumlu görüşlerinden dolayı Belediye'nin finans biriminde önemli görevler verir. Bu duruma istinaden, Milano'nun özgürlüğüne kavuşması aşamasında aktif rol aldığı söylenebilir.

Napolyon politikalarının zaman içinde geçirdiği değişimlerden yorulan Parini artık görevini bırakır ve daha önce yaptığı öğretmenlik görevine geri döner. Bu kez Avusturya-Rusya ittifakının Milano'yu işgal etmesiyle Parini baskı tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Söz konusu olaylardan da esinlenerek, ölümünden kısa bir süre önce devrimin yanlış bir yöne evrilmesini anlattığı ve eleştirdiği yeni bir yapıt yazar. Parini gibi Aydınlanmacı yazarların yapıtları toplumsal dönüşümü sağlayan unsurlardandır. Bu nedendir ki, *“XIX. yüzyılın başında aristokrasi ve monarşiye geri dönüş hamlesi tabanda çok fazla kabul görmez ve uzun sürmez. Bu nedenle kentsoylu sınıfın üyeleri aristokrasi ve monarşiye karşı gizli örgütler kurarlar”* (Camera ve Fabietti 23).

Ozan 1799 yılında altmış dokuz yaşındayken hayata veda eder. Ölümünden sonra ilk çıktığı zamana göre daha genişletilmiş olarak *Il Giorno*'nun son iki bölümü yayınlanır, *Il Vespro* ve *La Notte*. Ozan bazı el yazması eserlerini torununa bırakır. Yazma eserleri birkaç kez el değiştirdikten sonra Milano'da bulunan Ambrosiana Kütüphanesi'nde araştırmacıların kullanımına açılmıştır.

Romantik ve Yeniden Doğuşçu kuşaklar tarafından Parini örnek bir figür olarak sunulur. Onur ve ahlâk anlayışı ile diğer düşünür ve ozanlardan ayrılır. Şiirinin özü, dizelerinin gerçeğe olan ilişkisinin derinlemesine araştırılmasıyla anlaşılır. Buradan soylu, etik ve uhrevi mesajları ortaya çıkar.

Parini'nin tarihi önemi ve özgünlüğü, klâsik edebi disiplinden yola çıkarak geleneğin en iyi meyvesini kendi içinde vermesidir, yeni bir ahlâk anlayışı ve sivil bir amacı vardır. Yapıtları içinde yaşadığı toplumun gerçeklerini, ahlâki durumunu yansıtmaya görevi üstlenir.

Aristokrasi çevrelerinde yazım tekniği gelişse de, halkçı kökeninden bir şeyler bulmak mümkündür. Özellikle de dürüstlük, ruhun temizliği, iş ahlâkından ve onurlu bir tutum sergilemekten ödün vermez. Parini, Aydınlanma kavramından insan onurunun önemini ve eşitliği anlar. Her ne kadar düşünce bağlamında Aydınlanmacı olsa da, yazım tarzı tam bir Aydınlanmacı olmasını engeller, yani klâsiklerden uzaklaşması gerekirken onların üslubunu kullanır. Klâsik eğitim alması buna sebep olur. Aydınlanmacı, gelişmiş ve insana ilişkin fikirler ona

devrimci ifadelerle ulaşmaz: O dengeli bir şekilde ve sağduyuyla klâsiklerin öğrenilmesi gerektiğini vurgulayıp, onlarla ilgili araştırma yapan insanın her şeyin üzerinde uyuma ihtiyaç duyduğunu savunur.

Parini için şiir gereklidir, bir anlamda konuşmalarını toplumun iyiliğini, erdemli vatandaş olmanın önemini ve bunun değerini aktarabilmek için yapar. Klâsik yapıtlarda olduğu gibi, hayatın, insanın tüm yönlerini konu alır ve onları uyumlu bir biçimde aktarır. Temiz, saf hayatın ifadesi şiirlerinin temasını oluşturur. Şiir onun soylu mesajını insanlara ulaştırabileceği en değerli araçtır.

Ozanın şiir sanatında ele aldığı konulara bakıldığında, yapıtlarının çevre bilim ile olan bağlantısını görmek mümkündür. Daha o yüzyılda yeni yeni gelişmekte olan kent hayatını eleştirir, kırsal yaşamı kent yaşamına göre daha değerli görür ve kırsal hayata övgüde bulunur. Çevreye ek olarak ele alınan diğer bir önemli konu ise soyluluktur: soylu yaşamı eleştiren Parini *Il Giorno, Dialogo sopra la nobiltà* adlı yapıtlarını soylu yaşamın analizi ve sosyal sınıflar arası farklar üzerine inşa eder. Parini ve Aydınlanmacılık, şairin edebiyatına ilişkin üçüncü bağlam olarak düşünülebilir. Buna istinaden, insan dayanışması ile eşitlik ve bilimsel keşiflerin önemi yapıtlarında yer bulur.

2. *Il Giorno*'da Yer Alan Toplumsal ve Ahlaki Öğeler

Il Giorno, on bir heceli satirik bir şiirdir. Parini şiirde soylu bir gencin öğretmenidir. Ozan, soylu gence bir gününü nasıl geçirmesi gerektiğine dair öğütler ve zamanın modasına ilişkin bilgiler verir. Aslında bu yapıtta Parini, soyluların yozlaşmışlıklarını, şımarıklıklarını, ruhsal boşluklarını ve yarı tanrı olduklarına dair inançlarını alaycı bir biçimde ele alır.

Yapıt dört ana bölümden oluşur. Yer yer monotonluğa esir olsa da, uzun süren bir çalışmanın ürünü olarak oluşturulmuştur. Yapıtın son bölümü ancak ozanın ölümünden sonra yayımlanabilir. *Il Mattino* bölümünde genç efendinin günün ilk saatlerinde neler yaptığı aktarılır. “Yapıtın ilk bölümü olan *Il Mattino*'da genç efendinin güne geç başlaması, kahvaltısı, bir tür küçük saraydaki boş eğlenceleri anlatılır: müzik, dans ve Fransızca hocaları” (Pazzaglia 946). Üzerini özenerek giyindikten sonra arabasıyla dışarı çıkmasına kadar günün her anı detaylı bir şekilde okuyucuya aktarılır.

Yapıtın diğer bölümleri üzerine kısaca değinmek gerekirse, *Mezzogiorno*'da, evdeki öğle yemeğinden bahsedildiği söylenebilir. Parini "dama" (evin hanımı) üzerinden hicivlerde bulunur. *Vespra*'da eşler birbiriyle değiş tokuş edilir. *Notte*

bölümünde ise herkesin birlikte olduğu büyük bir sahne vardır, kahramanların oluşturduğu bir kalabalıktır bu.

Il Mattino bölümünün başında Parini başkahraman genç efendiye bir nasihatte bulunur: “*Bu bölüm şairin savlarını, yani şiirin ana karakteri ve Parini’nin hocalığını yapacağı genç efendiye yaklaşımını bizlere sunar*” (Caretto 9). Genç efendinin zamanı nasıl boş geçirdiğini anlatarak onu eleştirir: Yaşadığı hayatın sıradanlığını ve verimsizliğini aktarır. Bir günü boş bir şekilde geçirdiğini savunarak genç efendiden kendisinin ona vereceği öğütleri dinlemesini ister. Aşağıdaki dizeler Parini’nin soylu sınıfın gündelik yaşamdaki alışkanlıklarına dair ilk ve genel eleştirileri içermesi açısından önem arz etmektedir:

Şimdi öğreteceğim sana nasıl geçireceğini
hayatın bu sıkıcı ve yavaş geçen günlerini
böyle uzun bir sıradanlığa dönüşen
katlanılamaz rahatsızlık veren. Öğreneceksin
hayattaki endişelerinin neler olması gerektiğini
sabah, öğlen, akşam hangisi diye,
eğer başıboşluğunda zamanın kalırsa
kulakların benim yazdığım dizeleri duysun² (Parini 23).

Söz konusu dizelerden de anlaşılacağı üzere, Parini daha ilk bölümde genç efendinin gündelik yaşamına dair detaylı bilgiler aktarmaktadır. Şairin vurgu yaptığı noktalardan birisi de genç efendinin günlerini monotonluğa dönüşen bir döngü içinde geçirmesidir. Ayrıca şair, genç efendiye yanlışlarını belirtmekle kalmaz, aynı zamanda onun yazdıklarını dikkate alması gerektiğine dair öğüt verir. Söz konusu dizelerden şairin, öğretmenlik mesleğini yapmanın gerektirdiği biçimde öğrencisine hayat dersleri vermeye çalıştığı görülmektedir.

Aynı zamanda Parini yapıtın ilk dizelerinde başıboşluğuyla ve bilgisizliğiyle ithamda bulunduğu genç efendinin özel yaşamını da sert bir biçimde yerer. XVIII. yüzyıl aristokrat toplumunun yaşamını da birebir yansıtan bu dizeler, genç efendi üzerinden bir toplumun anlayış biçimini ve yaşam tarzını alaya almak amacını da taşımaktadır. Genç efendinin yaşamı öylesine alay konusu edilir ki, günün herhangi bir vaktini bile onun yararlı bir biçimde geçiremediği anlatılır. Ozanın ise kendini bir aristokrata öğretmenlik yapabilecek kadar yetkin görebilmesinin sebebi Aydınlanma döneminin akılcılığa verdiği önemden kaynaklanmaktadır. Aydınlanma döneminde ortaya çıkan aklın ve bilimin öncülüğünde aristokrat sınıfının yapay ve

² Makaledeki tüm şiir bölümlerinin çevirisi makalenin yazarı tarafından yapılmıştır.

bilgi anlamında geri kalmış bireylerinin eğitime muhtaç olduğu gerçeği ortaya koyulmaktadır.

Daha ilk dizelerinden ozanın eleştirmeye başladığı aristokrat sınıfı daha iyi anlamaya yönelik olarak tarihsel süreç içerisinde dönemin sosyolojik değişimleri ve gelişmeleri doğrultusunda bilinmesi gereken önemli bir husus da şudur: *“Lombardia bölgesinde XVIII. yüzyılda tarımsal üretim alanında yaşanan artış ve genişleme, politik alanda ve sosyal alanda toplumsal sınıfların birbiriyle kaynaşmasına pek de etki etmemiştir”* (Procacci 274). Zira zenginlik soylu sınıfın tekelinde kalmaya devam eder. Bu nedenle, toplumun her kesiminin eğitimi Aydınlanma felsefesinde üzerinde durulan bir konudur.

Parini her ne kadar Aydınlanmacı dönemin ozanı olsa da aldığı klâsik eğitimden dolayı üslup olarak klâsikleri örnek alır. Örneğin; genç efendiye yönelik hicivlerine devam ettiği sonraki dizelerde antik dünyadan örnekler vererek Aydınlanmacı değerlerin aslında antik dünyanın da değerleri olduğunu ve bunların iç içe geçtiğini savunur. Rönesans döneminde yazarların ve ozanların klâsiklere yönelmesi ve onları yeniden yorumlaması, sonraki dönemde yaşayacak olan Parini'nin de düşüncelerini, eğitimini ve yazım tarzını etkiler. Bu noktada Parini'nin Aydınlanmacı kültür içinde daha ılımlı kanadı temsil ettiğini belirtmek gerekir. Klâsik döneme göndermelere örnek olarak aşağıdaki dizeler verilebilir:

Eğlencelerle dolu ve duyguları tetikleyen
tiyatro oyunları arasında
geceğini geçirdin, ve sonunda, yorgun düştün,
altın kaplı bir arabada, hızlı dönmekten ısınmış
tekerleklerin ve oldukça hızlı koşan atların nal sesiyle,
gecenin sessizliğini bozdun; ve karanlığı yarıdın
güçlü yanan meşalelerle
Plüton'un Cerere'nin kızı
Proserpina'yı cehennemden kurtararak arabasıyla
kaçırdığı gibi Sicilya'ya (Parini 25).

Genç efendinin gece geç saatlere kadar eğlenmesi aristokrat sınıfın zaman geçirmek ve gösterişli dünyanın bir parçası olarak görünebilmek için tiyatrolara ve diğer etkinliklere gittiklerini gösterir. Ancak sanatı takip edenlerin aslında dönemin önde gelen düşünce sistemlerinden biri olan Aydınlanmacı fikirlerin üzerine eğilmeleri gerekirken, yararsız ve kalitesiz bir zaman geçirdiklerinin altını çizer. Eski alışkanlıkların değişmediği ve zamanın gelişmelerine hem ayak uyduramadıkları hem de benimsemedikleri ortaya çıkar.

Genç efendinin yaşamındaki hareketlilik başıboşluğun bir göstergesi olarak okuyucuya sunulmaktadır. Efendinin eve gece geç saatlerde dönüşü, antik dünyadan Plüton'un Cerere'nin kızı Prosperina'yı arabasıyla cehennemden kurtarıp Sicilya'ya kaçırma hikâyesine benzetilmektedir. Parini, söz konusu hikâyeyle, efendinin eve dönüşünü cehennemden kurtuluş ile eş tutarak soylu zümrenin sosyal çevrelerle olan ilişkilerinin yapaylığını ortaya koymaktadır.

İlerleyen dizelerde Parini bir kez daha soylu sınıfın yaşamının sıradan ve verimsiz olduğunun altını çizer. Aşağıdaki dizelerden de görüldüğü üzere, efendiyi önce eleştirir, sonra içinde bulunduğu durumdan çıkabilmesinin yöntemini açıklar:

Kendini fazla düşündün; ya da kısa bir süre
sana yakışmayan
Bir nedenle kendi içine kapandın. Bilirsin Tanrı'nın
Genç efendiye bahsettiği
Büyük ve şanlı zaferler senin bir parçandır.
Tükeniyor musun?
[...]
Ruhunu pahalı hediyeler güzelleştiremez,
Çünkü kaçınmalısın senin soylu yaşamının ortasında
Önüme set çeken
yüksek zümreden
[...] (Parini 33).

Parini genç efendiye soylu yaşamın getirdiği sıradanlıktan ve yapay dünyadan kaçınmasını öğütler. Her ne kadar efendinin hayatı dışarıdan ihtişamlı ve görkemli görünse de, aslında içeride yozlaşma vardır. Bu nedenle efendinin bu sarmaldan kurtulabilmesi için soyluların yaşadığı hayatı terk etmesi gerektiğini vurgular. Parini aristokrasi sınıfının yaşam biçimini öylesine eleştirir ki, onların varlığını insan düşüncesinin gelişimine engel olarak görmektedir. Aydınlanma döneminin düşünürlerinde var olan bu düşünceler zamanının gerisinde kalan soylu zümreyi sert bir şekilde eleştirmelerinin en önemli nedenlerinden biridir. Bu nedenle, yenilik arayışında olan Aydınlanmacı düşünürler köhneleşmiş düşünce ve yaşam tarzına karşı gelir ve aklın ön planda olduğu bir hayatı benimser.

Soylu ailelerdeki kadın erkek ilişkisi düşünüldüğünde, yozlaşmanın ne denli arttığı görülür. Eşlerin birbirleriyle olan ilişkileri günümüzün sosyal yaşamında dahi büyük eleştirilere maruz kalacak biçimde alışılmadıdır. Yapıtında XVIII. yüzyılda soylular arasında yaygın olan bir töreden bahseder ve onu kınar: "*soylu hanımların ev içinde ve dışında kendilerine eşlik eden bir kavalileri bulunması*

doğal bir şeydir, o dönem için adeta bir haktır. Kavalie kocanın yerini alırken koca da bir başka soylu kadına kavalyelik yapardı” (Öncel 45).

Bazı dizelerde Parini soylu sınıfın genç efendinin gelişimini sekteye uğrattığını belirtirken, aristokrasi sınıfına sert bir eleştiride bulunmaktadır. Yapıt, Fransız Devrimi'ne giden yıllarda toplum içindeki huzursuzluğun izlerini taşıması açısından oldukça önemlidir. Parini açısından soylu sınıfın maddi olanaklarına bağlı olarak ve toplum içinde buldukları konumdan dolayı topluma örnek olması ve toplumu ileriye götürmesi beklenen aristokrat sınıfı, ozanın da *Il Giorno* yapıtında eleştirdiği gibi başıboş, gösteriş düşkün ve yararsız bir yaşam tarzıyla toplumun gelişimine bir engel teşkil etmektedir. Bu nedendir ki, Aydınlanmacı yazarlar toplumsal gelişimin önünde bir engel gibi duran soylu sınıfa tepki olarak edebi ürünler kaleme alırlar. Bilindiği üzere Fransız Devrimi'nin gerçekleşmesinde etkin olan önemli hususlardan biri de soylu sınıfın toplumu hakkaniyetli yönetememesidir. Değinilmesi gereken önemli bir husus da şudur: *“XVIII. yüzyılda Aydınlanmacı yenilik hareketleri İtalya yarımadasında Lombardia, Toskana gibi sadece belli başlı merkezlerinde görülür”* (Procacci 305). Diğer bir deyişle, Parini'nin Aydınlanmacı fikirleri yakından tanınması ve onları savunması yaşadığı bölgenin sosyal gerçekliğine de uygundur. Bu nedenle, yapıtında Aydınlanma felsefesinin savunduğu eşitlik ilkesi doğrultusunda soylu sınıfı yermesi doğal bir tepki olarak değerlendirilebilir.

İtalyan ozan genç efendinin klâsikleri yeterli derecede tanımadığından bahseder. Soyluluğun sadece makam sahibi olmaktan geçmediğini, klâsikleri tanımanın ve o dönemin eserlerini yorumlayabilmenin de hayatta önemli bir amaca hizmet ettiğini vurgular, tıpkı aşağıdaki dizelerde olduğu gibi:

Gerçek şudur ki Crotone'nin tablosunu yapanları bilmezsin,
Ve hiçbir zaman elin kalem tutmadı
gençlik çağlarında bu zevki tatmayanlara
daha soylu geliyordu ve daha tatlı
senin sakladıkların (Parini 50).

Nihayetinde, hayattan zevk almanın yolu, en güzel çağında iyi bir eğitim almaktan geçer. Buna ek olarak Rönesans döneminde tekrar çevirisi yapılan ve Avrupa toplumunun sosyal-kültürel alanlarda ileriye gitmesine olanak sağlayacak olan klâsikleri de okumanın, anlamının önemli olduğunun üzerinde durulmaktadır.

Yozlaşmayı toplumun hassas sorunlarından biri olarak değerlendiren Parini, eğitim konusunda da düşüncelerini aktarır. Eğitim konusu ünlü Aydınlanmacı düşünürlerden J. J. Rousseau'nun da üzerine büyük bir titizlikle eğildiği husustur. Rousseau'nun "Emile" adlı yapıtı dönemin eğitim sistemini eleştirir. Buna bağlı olarak çağının sorunlarına değinmeye çalışan Parini soylu sınıfı ve bu sınıfa mensup ailelerin çocuklarını eğitime biçimlerini de eleştirir. Eğitim ile birlikte sanatın da toplumsal açıdan, özellikle de gençlerin gelişimi açısından öneminin yadsınamaz olduğunu dizelerinde şu şekilde dile getirir:

İşte sen de
Soylu sınıfın bir üyesisin. Yaşamın sana
bahsettiği güzelliği
artırabilirsin sanat yoluyla,
[...] (Parini 61).

Görüldüğü üzere Parini eşit ve özgür bir toplum için savaşır: Yozlaşmaya karşı büyük bir tepki gösterir. Bir yandan çalışarak acı çeken insanların sorunlarını dile getirirken, bir yandan da soylu sınıfın haksız üstünlüklerinden ve adaletsizliklerinden yakınır. İnsanın özel ve eşit, diğer bir ifadeyle, kardeş olduğunu savunur. Bununla birlikte, dürüstlük oldukça önemli bir kavramdır. Yapıtın temeli eşitlik ve insan onuru ilkesi üzerine oturur:

Soylular sınıfına ve onun haksız ayrıcalıklarına karşı savaş açtı, burjuva sınıfını savundu. Çalışan, ezilen ve acı çeken halk sınıfını asalak soylular sınıfına karşı korudu. Bu nedenle şiirinde zaman zaman katı imajlar içeren şiddet ve ceza sahnelerine yer vermekten çekinmedi: köpeğin ısırmasına tepki gösterdiği için dinlenmek zorunda bırakılan hizmetçi, yemek kokusu almak için soylu konağının çevresinde toplanan dilenci kalabalığı, "herkesin hizmet ettiği, ama hiç kimseye yardımı dokunmayan" soylunun bir iş yapmadan yaşamasına olanak vermek için çalışmaya mahkûm edilen toplum sınıfının çabası, v.b. Ayrıcalıklı soyluların yaşamı ile halkın katlandığı eziyetler arasındaki aykırılığı ustaca ortaya koydu (Öncel 46).

Yukarıda bahsi geçen konular üzerine derinlemesine bilgiler ve değerlendirmeler sunan bu yapıt, 35 yıl içinde şekillenip son halini almıştır. Ancak uzun bir sürede tamamlanmış olması nedeniyle yapıttaki metnin ve temaların ilerleyişinde kopukluk söz konusudur. Bu nedenle de yapıtın ilk bölümleri daha akıcı ve içerik açısından daha zenginken, son bölümleri oldukça durağandır. Bahsi

geçen durağanlığın ortaya çıkmasında Fransız Devrimi'nin yaşanması ile diğer tarihsel gelişmelerin de neden olduğu politik ve sosyolojik değişimlerin büyük payı olduğu yadsınamaz.

3. Sonuç

Görüldüğü üzere, Parini'nin yapıtlarında XVIII. yüzyıl İtalya'sı ve Avrupa'sının şiiri ve kültürel deneyimlerini bir arada bulmak mümkündür. Diğer bir deyişle ozanın yapıtları Arcadia'dan Aydınlanmaya kadar olan dönemi içerir.

Ozan, Aydınlanma döneminin aklı ön plana alan ve eşitliği savunan değerlerini yapıtlarında savunurken, isteklerini kabul ettirmek için aşırılığa kaçmaz ve karşıtlık hususunda net bir tutum sergilemez. Söz konusu durum yapıtlarında kullandığı dile de yansır. Savunduğu fikirler Aydınlanmanın ürünüyken, onları yazarken kullandığı dil, klâsik dünyanın ürünüdür. Bu nedenle, ozanı yalnızca bir reform yanlısı olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Parini'nin yapıtlarında genel olarak şu amaç dikkati çeker: Şiiri topluma yöneliktir ve toplumun aksayan yönlerini belirterek toplumsal uzlaşının sağlanması ve gelişmesi yönünde fikirler belirtir. İyi bir gözlemci olma özelliği vardır. *Il Giorno*'da yazar Milano soylusunun şımarık ve yozlaşmış hayatını kaleme alır. Burjuva sınıfının da talebi olduğu üzere, eşitlik ve dürüstlük ilkelerini savunur.

Arzu edilen toplumsal yapıya kavuşabilmenin şartı olarak kâsik dünyayı tanımak, aynı zamanda yenilikçi fikirlere açık olmak ve eşitliği sağlamanın üzerinde durur. Bu nedenle *Il Giorno* devrimden önceki dönemin koşullarını ve düşünce yapısını eleştiren bir yapıt olarak devrime giden merdivenin basamaklarından biri olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Ayyıldız, Bülent. "İtalyan Aydınlanmasının Önemli İsmi Giambattista Vico'nun Tarih Anlayışı." Ed. Battal Arvasi ve diğerleri. *Batı Kültür ve Edebiyatlarında Aydınlanma*. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2014. 37-48.

Camera, Augusto ve Renato Fabietti. *L'età Contemporanea*. Bologna: Zanichelli, 1978.

Caretti, Lanfranco. *Giuseppe Parini Poesie e Prose*. Milano-Napoli: Riccardo Ricciardi Editore, 1962.

Fubini, Mario. *La Cultura Illuministica in Italia*. Torino: ERI, 1964.

Mezzananza, Massimo. *Invito Alla Lettura di Parini*. Milano: Mursia, 1994.

Öncel, Süheyla. *İtalyan Edebiyat Tarihi 2. Kitap*. Ankara: İtalyan Kültür Heyeti, 1998.

Parini, Giuseppe. *Il Giorno*. Milano: Feltrinelli, 1980.

Pazzaglia, Mario. *Antologia della Letteratura Italiana 3*. Milano: Zanichelli, 1982.

Procacci, Giuliano. *Storia degli Italiani 2*. Roma : L'Unità, 1991.